

Poetske arabeske: Prizor iz »Werthera« u splitskoj Operi

OPERA – Prva izvedba Massenetove opere »Werther« u HNK u Splitu

»BLAŽENI SMIJEŠAK« KOD BELCANTO SKEPTIKA

Nova rezonanca »Werthera« / Brojna gostovanja i podijeljeni dojmovi / Redatelj Petar Selem u pojedinim scenama pokazuje se kao pravi mag / Dobro fokusirana zvučna slika, uigranost i tonska ujednačenost odlike su orkestra i dirigenta Lorenza Castriota Skanderbega koji su dali glavni biljeg cijeloj predstavi / Antonio de Palma u ulozi Werthera imao je sjajnih bljeskova / Dopadljiv nastup Martine Tomčić u ulozi Charlotte

Tonči Šitlin

Nakon premijerne izvedbe Massenetove »Werthera« u Hrvatskome narodnom kazalištu Splitu 9. ožujka ostaje pitanje koliko je glazba možda najjasnije profiliranog francuskog opernog skladatelja 19. stoljeća utjecala na publiku koja je svoje estetske ideale gradila na tradiciji talijanskog belcanta. Kao da su mekane i nježne modulacije, glatki i kristalno čist stil, prirodnost i delikatni ukus ostali ovijeni šutnjom i čekali neko mirno dozrijevanje, da bi barem protutnjao bučni val drame strasti koja se ne diči tihim stiskom ruke.

Još od početka pedesetih godina kada smo u Splitu čuli neodoljivo šarmantnu »Manon«, nade nisu propale, ali se nisu brzo ni ispunile. Stoga je i najavljeni »Werther« trebao opernu scenu Splita obogatiti specifičnim senzibilitetom nezaboravnog melankolika i sanjara, romantičara koji se očajan predaje slomu svojih intimnih iluzija.

Nismo sigurni da je, unatoč zagovoru obaviještenih, učinjen korak koji bi nadmoćno odjeknuo. Takva je sudbina desetljećima pratila francuskog skladatelja, koji je oduševljavao publiku svoje doba nudeći joj »diskretni i kvazi religijski erotizam« (V. D'Indy) kroz glazbu koja je za ondašnje sarkastike bila samo »Gounodova kći«.

Ljubav koja prkosi crnoj stvarnosti

Iskusni redatelj Petar Selem složen

Ljubavna ganuća: »Werther« u Splitu

uglazbljenoj priči o nesretnom Goethovu junaku prišao je prokušanom formulom pojačavanja dimenzije komunikativnosti i blagog naglašavanja metaforičkog podteksta. Wertherov svijet opipljivo je izdvojen iz vremena, a stroga i gotovo potpuno zatvorena zajednica pozna samo konvencije i kažnjava prijestupnike. Iza vidljivog svijeta, međutim, kriju se fluidna duševna stanja i pokušaji da se ljubavnim zanosima prkosi crnim silama stvarnosti.

Do tih mekih atmosfera i suptilnih ganuća, potresnih sjena koje prate snove i ljudske sudbine, nije lako doprijeti. Kao da prebogata autentičnost Massenetovih junaka, ili barem onih glavnih, nadrastaju ponudene konstrukcije zahtijevajući ponekad drugačiji scenski prikaz. Na zgarištu ljubavi koja gasne Selem se u pojedinim scenama pokazuje kao pravi mag, onaj koji intimnoj poetskoj arabeski dodaje neophodnu unutrašnju rasvjetu (završna scena opere).

Redateljovu koncepciju slijedili su scenograf Marin Gozze i talijanska kostimografkinja Dora Argento. Traganje za jedinstvenim akordima dekora i kostima na sceni nije se pokazalo najsretnijim. Gozze je svoju interpretaciju temeljio na slikarskim stavovima i puritanskoj mizansceni tragajući za tonalitetom koji odgovara raznim godišnjim dobima s naglašenim, ali i ne uvijek najsretnijim kolorističkim kontrapunktom. Stilizirana mreža, koja je kao u kakvoj mišolovki držala cijelu scenu, nije svojim pretjeranim iluzionističkim dojmom olakšala razvidnost okrutne atmosfere, već ju je banalizirala.

Kostimi D. Argento, osim u duhovitom slučaju Werthera, uključili su se u opći ugođaj predstave svojim rafinmanom, ali više toplih kolorističkih odnosa bilo bi primjerenije mladoj Charlotti i Sophie. Oblikovatelj svjetla Zoran Mihanović mogao je osluškujući uzajamne veze između akustičkog i optičkog aspekta glazbeno-scenskog djela postići još više.

Romantični glazbeni mar

Raspjevana glazbena mašta i romantički glazbeni žar, uz moć ushita i očaja, ta neprestana glazbena opijenost Julesa Masseneta bili su u Splitu predmetom najvećeg interesa. Redefinirana francuska lirska tradicija, obogaćena Wagnerovu dramskom strukturom, našla je u mladom talijanskom dirigentu Lorenzu Castriota Skanderbegu pouzdanog, ako ne i vrlo dobrog izvodača. Staložen i logičan pristup, tonski iscizeliran, spreman na toplu unutrašnja nagnuća, urodio je izvedbom bez uočljivijih posrtaja. Dobro fokusirana zvučna

slika, uigranost i tonska ujednačenost (uz manje nepreciznosti limenih puhača) odlike su orkestra i dirigenta koji su dali glavni biljeg cijeloj predstavi.

Pjevači su bilo promjenjive sreće. Uloga Werthera povjerena je provjerenom talijanskom tenoru Antoniu de Palmi, u čijem se glasu mogao osjetiti zamor pa i stanovita ravnodušnost, nedovoljna emocionalna snaga koja bi otkrila raznolikost poezije njegova aristokratskog duha, ali bilo je i sjajnih bljeskova koji su rječito govorili o ekspresivnom skiciranju jednog tragičnog duha (Pourquoi me reveiller).

Prvi put Charlottu je u Splitu otpjevao Martina Tomčić, čiji se nastup očekivao s velikim zanimanjem. Uloga »anđela dužnosti« zahtijeva ne smo obilje vokalnih nijansi, već i moć poniranja u složeni duhovni portret razapet obzirima i ljubavnim bolom koji poput vihora odnosi svaku nadu. Zagasitim mezzom Tomčićeva je svojoj heroini podarila snažan dramski naglasak, gorčinu nepravde, ostavljajući još dovoljno prostora za postizanje punoće raznovrsnog kolorita i nijansiranu dinamiku koja će oplemeniti visoke tonove (Ces lettres). Pjevati snažno još ne znači pjevati menito, pa se na planu dinamičkog i psihološkog nijansiranja kao i izjednačenja registra može od darovite umjetnice očekivati više, posebno nakon dopadljiva premijernog nastupa.

Svojevrsna talijanizacija izgovora

U ulozi Alberta čuli smo već iskusna Tomislava Bekića, koji je ponudio sonornog i u gesti odmjerenog cinika, a trebao bi se čuvati nepotrebnog širenja tona i forsirane dramatičke. Božena Svalina donijela je poletnu i ranjivu Sophie čisto i prozračno, premda se na mekoci i pokretljivosti tona može još raditi. Uz pouzdanog basa Ivicu Čikeša u ulozi Upravitelja, solidan dojam ostvarili su u manjim ulogama Vinko Maroević i Franjo Pavić te članovi Dječjega zbora glazbene škole »Josip Hatze«.

Odlaskom velikih francuskih pjevača iz prve polovice prošlog stoljeća, jezik u »Wertheru« postao je, na žalost, manje važan dio izvedbe, što je utjecalo na svojevrsnu talijanizaciju izgovora i lako uočljivi idiomatizam. I splitska izvedba obilovala je problemima dikcije, što svakako utječe na kakvoću tona.

Ako splitski »Werther« nije odjednom i površinskim uvidom otkrio potresno putovanje jedne očajničke duše, ako nam se bit jednoga tihog sanjarenja pokazala neshvatljivom i nedovoljno čitkom, silna ljepota glazbene linije ipak je oplemenila i izmamila »blažen smiješak« kod svih belcanto skeptika.